

RECENZE

VYBRANÉ PŘEDNÁŠKY Z LETECKÉHO LÉKAŘSTVÍ

Komendantov, G. L.: Izbrannyje lekci po aviacionnoj medicine. 1. vyd. Moskva, Medicina 1983.

Přednosta katedry leteckého lékařství Ústředního institutu pro doškolování lékařů v Moskvě, laureát státní ceny SSSR, prof. Georgij Leonidovič Komendantov předkládá odborné veřejnosti originálně koncipované dílo, zvýrazňující v obecné i aplikované podobě teoretická východiska celého leteckého lékařství. Autor je spatřuje v principu nervismu, rozvinutém zejména v Pavlovově učení o vyšší nervové činnosti a o analyzátořech, v systémovém přístupu ke studiu fyziologických pochodů, v aplikacích principů evoluční fyziologie a v dalších fyziologických teoriích, vesměs vypracovaných ruskou a sovětskou fyziologickou školou. Jejich výkladu je v knize věnováno pět prvních kapitol. Teprve dokonalé zvládnutí obecných základů fyziologie a patofyziologie dovoluje odborníkům v leteckém lékařství překonávat při posuzování zdravotního stavu, výkonnosti a spolehlivosti práce výkonného letce úzce klinický pohled ve prospěch nozologického a funkčního přístupu. Zařazení výše uvedených tematických celků do systému postgraduální přípravy leteckých lékařů v rozsahu naznačeném v recenzované knize je v celosvětovém měřítku zatím ojedinělé.

Použitelnost principů fyziologického myšlení autor snad nejlépe dokládá na výkladu problematiky prostorové orientace za letu. V této souvislosti uvádí dosud nejpodrobnější rozbor role vzpřimovacích reakcí ve funkčním systému udržování rovnováhy, jaký byl kdy podán v leteckolékařské monografii. Mechanismy udržování rovnováhy jsou těsně spojeny s těmi fyziologickými procesy, které zajišťují orientaci v prostoru. Specifické zvláštnosti senzorycké aferentace, vyplývající jednak z pohybu soustavy pilot-letoun, jednak z rozvoje fázových stavů v centrálním nervovém systému, modifikují kvalitu integrace smyslových vjemů. To se pak projeví buď jako letová iluze,

nebo jako klam, případně jako některý z tzv. zvláštních pocitů za letu. Profesor Komendantov jako první z leteckých fyziologů touto teorií již před 30 lety překonal v řadě zemí stále přetrvávající úzce orgánové pojetí patogeneze poruch orientace za letu.

Publikace dále obsahuje kapitoly pojednávající o tradičních otázkách fyziologie letu (vliv změn atmosférického tlaku na organismus, barotrauma středního ucha a vedlejších nosních dutin, kinetóza, letecký hluk). Kromě obecně známých údajů zde i odborník nalezne řadu cenných a jinde nepublikovaných poznatků, jak je ve své bohaté praxi nashromáždil autor. Proti našim zvyklostem neodlišuje Komendantov dysbarismus od barotraumatu, i když na jiném místě se staví proti užívání termínů aerootitis nebo barotitis jako nesprávných, protože implikují přítomnost zánětu, který nemusí být přítomen.

V souvislosti s moderními směry rozvoje funkční diagnostiky v leteckém lékařství je aktuální (i když v některých oblastech diskutabilní) závěrečná přednáška, věnovaná principům predikce profesionální výkonnosti pilota. Autor zde hodnotí přínos tří základních směrů ve speciální funkční diagnostice, vycházejících z klinické, retrospektivně analytické a experimentální metody zkoumání.

Celkově lze dílo prof. G. L. Komendantova hodnotit jako cenný a původní pokus o nekonvenční pohled na základní obor. Současně ve své práci dokumentuje výsledky určité historické etapy, v níž ruští a sovětské fyziology silně ovlivnili vývoj leteckého lékařství. Přestože z rozboru více než 400 literárních citací je patrné, že její vrchol spadá do počátku 50. let našeho století, to co přinesla, neztrácí v mnohém svou platnost ani dnes.

Plk. MUDr. Miroslav HAŇKA
Plk. MUDr. Jiří ŠULC, CSc.